

Acceptance for mailing at special rate of postage provided for in section 1108, Act of Oct. 3, 1917, authorized on June 14, 1918

Petletni moratorij za stroje predlagan

Župan priporoča, da legislatura prepove rabo strojev za dobo pet let

San Antonio, Tex. — (FP) — Tukajšnji župan C. M. Chambers, katerega kampanjsko geslo je bila pesem "Happy days are here again," ima tudi svojo solucijo za odpravo brezposelnosti. Solucija bi bila jako učinkovita, ako bi bila izvedena in še večje pa posledice.

On priporoča, da legislatura prepove za dobo pet let rabo vseh strojev pri delu, ako bi ga lahko opravljali delavci ali pa ako bi uvedba novih strojev vrgla delavce na cesto. Ako bi

se to rodilo, "bi vsi delavci imeli delo," modruje župan. "Vaakdo bi imel denar. Produkti bi se mogoče podražili, ampak nikdo bi ne bil brez dela in denar bi bil vedno v cirkulaciji. Dežela bi bila rešena."

Vrednost farmskih pridelkov se znižala

Lincoln, Neb.—V zadnjem fiskalnem letu, ki se je zaključilo 30. junija t. l., se je cena farmskih pridelkov v Nebraska zni-

žala od 3463,760,000 do 3321,187,000, kot poroča A. D. Anderson, državni poljedeljski specialist. Od zadnjega junija pa je cena pridelkom še bolj padla.

MacDonald neče oddati delavskega mandata

Na zahtevno stranko, naj odloži

zbornišni mandat, je odgo-
ril, naj počakajo

London, 18. sept. — Kakor vse
kako, se ne bo MacDonald poka-
nil sklepu delavske stranke in
obdržal na svoj zbornišni man-
dat do prihodnjih volitev. Zo-

pred več dnevi je lavršni odbor delavske stranke v Seaham Harborju, kjer je bil MacDonald izvoljen na listi te stranke, na podlagi strankinega zaključka, formalno pošal MacDonalda, naj odloži mandat stranke, katere ne reprezentira več, ker je formalno novo vladno proti volji svoje stranke. MacDonald je na

ta poziv odgovoril včeraj. V svojem odgovoru pravi, da dvo-
mi o pravilnosti zaključka stran-
ke, kajti nihče ga ni še vprašal
za pojasnilo njegovega stališča.
Zato predlaga, da vsa stvar po-

Izgubljena transpacična letalica najđena
Seattle, Wash. — Ameriška letalica Don C. Moyle in Cecil Allen, ki sta pred devetimi dnevi na poletu iz Tokija v Seattle,

des Pacifik izgubila, sta se ja-
vila v sredo, 16. sept., z majhne-
ga in samotnega otoka v sever-
nem Pacifičnem morju, na kate-
rem sta pristala, ko je jima
zmanjkalo goriva. Tam ju je
našel ruski sovjetski parnik, ki
ju zdaj privede v Alasko. Oba
sta že bila zapisana med mrtve.

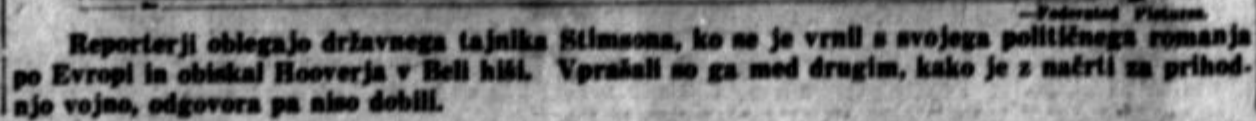
Operatorji odgovorni za nezgode
Pittsburgh, Pa. — Od 60 smrtnih
nezgod v premogovnikih v
okolici Pittsburgha so opera-
torji odgovorni za 92% ali 46
neareč. To so dognali izvedenci
zveznega premogovnega biroja,
ki so neareče prelokovali. Biro

pravi, da pade največja odgovornost za neureče nesposobnemu in zanikrnemu vodstvu pri delu, za

Kriza skrčila cerkvene kolekte
Philadelphia, Pa. — Vodstvo presbiterianске protestantovske cerkve poroča, da so prejemki v kolektah od vernikov te cerkve padli brez malega za pet milijonov dolarjev, odkar je depresija v Ameriki.

pravi, da pade največja odgovornost za neareče nesposobnemu in zanikrnemu vodstvu pri delu, za katerega so pa končno odgovorne kompanije. Stalno nadzorovanje in pomanjkanje varnostnih naprav ukliučivši opor so bili glavni vzroki neareč.

Kriza skrčila cerkvene kolekte
Philadelphia, Pa. — Vodstvo presbiterianške protestantske cerkve poroča, da so prejemki v kolektah od vernikov te cerkve padli brez malega za pet milijonov dolarjev, odkar je depresija v Ameriki.



pravi, da pade največja odgovornost za neareče nesposobnemu in zanikrnemu vodstvu pri delu, za katerega so pa končno odgovorne kompanije. Stalno nadzorovanje in pomanjkanje varnostnih naprav ukiučivši opor so bili glavni vzroki neareč.

Kriza skršila cerkvene kolekte
Philadelphia, Pa. — Vodstvo presbiterianške protestantske cerkve poroča, da so prejemki v kolektah od vernikov te cerkve padli brez malega za pet milijonov dolarjev, odkar je depresija v Ameriki.

PROSVETA

THE ENLIGHTENMENT

GLASILO IN LASTNINA SLOVENSKE NARODNE PODPORNE JEDNOTE

Organ of and published by the Slovene National Benefit Society

Naslovništvo na Zdravstveni drinavi (Green Chicago) in Kanadi na 10. ulici, 12.00 za pol leta, 22.50 za leto; na Chicago in Cleveland 17.50 za leto, 32.50 za pol leta; na Los Angeles 22.50.

Subscription rates for the United States (except Chicago) and Canada \$2.00 per year, Chicago and Cleveland \$2.50 per year, foreign countries \$3.00 per year.

Cene oglaševanja po dogovoru. Rokopisi se ne vračajo.

Advertising rates on agreement. Manuscripts will not be returned.

Naslov na vse, kar ima slika s listom: PROSVETA

2627-28 South Lawrence Ave., Chicago, Illinois.

MEMBER OF THE FEDERATED PRESS

Datum v objavi, na primer (Avg. 31. 1933). Podpis volumna in naslova, da vam je s tem datumom poteka na mesečno. Poslovne je pravilno, da se vam list ne ustavi.

Svoboda — klečeplazenja

Ko je Prosveta pred par tedni objavila novico, da je diktatura v Jugoslaviji odpravljena in parlamentarna vlada vzpostavljena, je pripomnila, da je treba nekoliko počakati, predno pozdravimo svobodo v Jugoslaviji. Res je bilo treba — in še bo treba čakati.

Zdaj smo prejeli popolno besedilo nove ustave in prišla je tudi vest o novem volilnem redu za narodno skupščino. Oboje dokazuje, da o kakoli politični svobodi in demokraciji v Jugoslaviji še ni govora.

Nova ustava je le maska nadaljevanja diktature. Ustavo je diktiral režim in vse točke ustave so tako prirojene, da jamčijo neomejene privilegije režimu in izkoriščevalcem ljudstva, ljudstvu pa jamčijo le toliko pravice, kolikor ni omejenih v obstoječih zakonih. V teh zakonih je pa vse omejeno, le dihanje je še dovoljeno! Vse ustavne svobodščine se gibljejo v "mejah zakona".

Ustava jamči zasebno lastnino in daje državi pravico intervencije v sporih med delodajalci in delavci. Vlada ni odgovorna parlamentu in ne potrebuje zaupanja zbornice. Sodišča so neodvisna, toda soditi morajo po zakonu. Amendementi ustave so skoro nemogoči. Vsek predlog o izpremembi ustave mora sprejeti nižja zbornica in senat s tripetinsko večino. V slučaju notranjih nemirov sme vlada izdati izredne ukrepe, ki se naknadno predlože skupščini v odobritvi. Parlament se voli za štiri leta, toda kralj ga sme razpustiti vsak čas in volitve se izvršijo v treh mesecih.

Vse to — in še marsikaj drugega — kaže, da državna politika in uprava, kakršna je bila v zadnjih dveh letih, ostane v svojih temeljih neizpremenjena; parlament bo le igračka režima, le pečatnik za potrjevanje vladnih diktatorov.

Volilni red za skupščino, kolikor je razviden iz poročila, je prava spaka. Samo še v Italiji, na Ogrskem in novejši časi v Rumuniji imajo nekaj podobnega. Volitve so javne! To je najgrša kršitev volilne svobode. Skoro se nam zdi neverjetno, da se vladarji Jugoslavije upajo smiseliti s takimi "volitvami". Nekeč — menda pred 50 leti — so imeli take "volitve" v stari Avstro-Ogrski, ko sta cesarski Dunaj in kraljevska Pešta še lahko brez skrbi brila norce iz ljudstva. Jugoslavija res napreduje!

Volilni red je sploh tak, da je ne le zmagala, temveč tudi kandidatura vsake opozicijske stranke skoro nemogoča. Stranka mora imeti 18,000 podpisov za kandidate po vsej državi, predno smejo iti na listo; dobiti mora najmanj 50,000 glasov, da dobi en sam mandat v zbornici. In stranka, ki dobi največ glasov, dobi dve tretjini vseh mandatov. Lahko si je misliti, kakšna stranka bo dobila vse mandate na ta način. Javno je tudi, da napredni delavci in kmetje ostanejo brez predstavnosti — in ga sploh ne potrebujejo za klečeplazenje. Kajti nova jugoslovanska zbornica ne bo drugega kot klečeplaznica.

Razume se, da farisa tega "parlamentarizma" ne izprememi v bistvu razmer, ki gažijo naravni razvoj Jugoslavije že par let. V glavnem ostane vse pri starem. Ljudstvo, kolikor se zaveda svojih pravic in svobodščin, ostane še nadalje nezadovoljno. Oni pa, ki se ne zavedajo, bodo še večji klečeplazci. Ali so vladarji naše stare domovine res tako naivni, da mislijo, da bodo s takimi karikaturnimi političnega življenja dvignili ugled Jugoslavije pred svetom? Ali res mislijo, da bodo s nasilnim vgažanjem hlapcev in klečeplazcev razvili napredno državo? Ali pa morda smatrajo, da je za siromake, ki še niso znali drugega kot klečeplaziti, vse dobro in da niso drugega vredni!

Dobro vemo, da nedostatk in pomanjklivosti so povsod. Tudi najidealnejša demokracija je polna lukn, kjerkoli se skuša izvajati v praksi. Tudi pri nas v Ameriki ni vse v redu; napake in zlorabe so na dnevnem redu. Ampak napake in izkušnje so šola, iz katere se narod uči in popravlja, da napreduje. Ljudstvo se mora samo vaditi za demokracijo. Otroci se mora sam navaditi hoje in če pri vaji pade in dobi bunko, je to zanj šola, da potem bolje pazi. Tako je tudi z ljudstvom, kadar se vadi v samovladi.

Največjo napako delajo posamezni ljudje in posamezne klike ljudi, ki smatrajo, da še vedno žive v srednjem veku, ko so s fmašljen-

(Nadaljevanje v zadnji koloni.)

Glasovi iz nasebin

Zanimive beleške iz raznih krajev

(Dopisovalci in poročevalci domačih vesti, ki jih Prosveta prinaša dnevno v koloni "Glasovi iz nasebin," naj vselej podpisujejo svoje polno ime in navedejo naj naslov, kar naj znači, da jamčijo za svojo prispevek. Poročila in dopisi naj bodo jedrnat, kratki in resnični; opisani morajo biti v dostojnem tonu. Na anonimna pisma in dopise se ne bomo ozirali.)

V Rusijo

Virginia, Minn. — Pred kratkim je rojak v Prosveti sprožil misel, kako priti do živega vaskovrtnim novicam, ki se vedno pogosteje javljajo o sovjetski republiki in nas postavljajo med dvome in ne vemo, katerim bi verjeli, kar je pa mučno, še bolj pa škodljivo za vsakega delavca. Iz te negotovosti pa si lahko opomoremo, ako financiramo sredstva, ki bi omogočila možno potovanje tja, kjer bi se prepricali na lastne oči in na površju pa bi predaval po nasebinah o tem, kar je videl in izkusil. Na ta način bi dobili gotove informacije in pravo sliko o sovjetski Rusiji, ki je danes edina delavska država.

Delavci se moramo zanimati za delavske države in iz njih zajemati življenje našemu milijonu. Uspehi takega potovanja ne bi izostali, ker potovanje je vedno nudilo novih primerov in prilik, ki pogosto zljajajo novo življenje za človeka. Pri tem podvzetju so stvari, katere bi morali opozoriti: Uspeh potovanja zavisi v prvi vrstini od moža, ki ga pošljemo tja. Njemu, ki gleda skozi temna očala v sovjetsko Rusijo, bo vsak vtis teman. Ljudi, ki so kot se pravi fevtrahni, to je, da se nikamor ne nagibajo, nimamo, ker vsak se kam nagiblje. To nagibanje postruže pogled in radi tega se razume, da bo eden našel tam pekel, drugi pa paradiz.

Ruska revolucija s svojimi bližnjimi in oddaljenimi čimtelji je delo ogromne energije, katere se niti ne zavedamo, ali kljub temu človeške narave ni izpremenila; preveč je še prokletstva v nji.

Delegat mora biti pripravljen na dvojno razočaranje, ki ga morda pričakuje. Vtisi, katere smo prejeli do danes, so svetli in temni, ker črna očala ne najdejo bliserov. Zanimanje za Rusijo raste med Jugoslovani v Ameriki, raste po celem svetu, ali naše zanimanje bi moralo biti vse večje od drugih, radi sorodnosti jezika — kar bi smeli nekaj pričakovati tudi od Rusije, ako prav je uposilila stroga gospodarska načela — imamo prednost pred drugorodci.

Nobenega dvoma ni, da bi se česa ne naučili od svojega sosedu, ali pomisleki nastopajo in se upirajo: Čemu iti v šolo k daljnemu sosedu in si postriti jasnovidnost, ako živimo pod istim solncem kakor on tam? Kaj ni smo najbolj proslula industrijska dežela, ki zalaga ves svet s strojnimi blagom? Po ideji, da pa moramo tja? Take sugestije postavljajo naše prebivalce na majhen primitiven nivo, ki pokazuje, da razvite industrializacije ne prinese boljše prosvetnosti s tistim korakom, ampak ostaja daleč za njim. Boljša prosvetnost mora v sedanosti, kakor je naša pred gospodarsko, utreti pot — in predavanje spada na njeno polje. Živo je naslikati, resnati razloček med stari redom in novim in v preprosti a resničnih besedah, katere vedejo do razmišljanja, razmišljanje k jasnosti, jasnost k odločnosti, ki pa hne mladino navzgor. Drugi koraki so pa obdelovanje.

Toda ljudje se zanimajo za Rusijo v pogovorih, dejansko pa se ne zmerijo zanjo. Pravijo: "Hodim ostati na tej zemlji in si na njenih tleh izvozevali svojo srečo". Predavanje ne bo kmalu tako obiskano, da bi se mogel predavatelj gibati iz ene nasebine v drugo. Vse to je le akromen začetek, ki se razbini kakor kaplja v kozarec vode. Da pa imamo koga z energijo ruske revolucije in zaslonbe pri njem in priliko, nihalo časa, ki je utrujeno obsto, bi se oglašilo in brez prosvetnega ozadja bi avtokracija kmalu dosegla naše usmiljenje.

J. Kovacic.

Volimo delavske kandidate!

Yukon, Pa. — Jesen prihaja in je že skoro tu, za njo pa pride mrzla zima, a delavske razmere pa so še vedno na nli. V najbogatejši deželi na svetu, pa toliko siromakstva! Na tisoče delavskih družin strada in umira od glada. V takih okoliščinah pa je čas, da

se delavske mase prebude, posebno ob času volitev, da volijo delavske kandidate v razne javne urade. Ogibljimo se republikancev in demokratov. Dovolj dolgo so nam metali pesek v oči in nas vleklji za nos. Nikar ne poslušajmo njihovih sladkih besed, s katerimi so nas zavajali, četudi ne vseh delavcev, vendar pa v pretežni večini, kar so vselej pozikazale volitve. Tudi tistima dvema rojakoma iz Claridge priporočam, naj nikar več ne pride-ta agitarat za republikanske kandidate na Yukon. Saj imamo že sami preveč lokalnih republikancev in znano nam je, kaj in kakšni so ti kandidati, ne da bi jih še ona dva hvallila in sama sebi vrt rezala!

Ni častno za naša rojaka, da ne spregledata ali nočeta spregledati, da bi videla posledice republikanskih in demokraskih mahinacij. Republikanska stran-ka nas tepe od vseh strani, pa ji naša rojaka še pomagata. Vsekakor so taki agitatorji ali dobro plačani ali pa slepi, da ne vidijo prave in resnične strani, ki je pred nami. Vsek napreden delavec lahko danes vidi, kam vodi politika republikancev, ki so direktni zagovorniki kapitalističnega sistema. Delavci bi radi delali, da bi se pošteno preživeli, toda današnji sistem, ki ga podpirata obe stranki, jim tega ne da. Mnogiče tavajo po cestah in lažejo dela in jela. Po stranskih ulicah pobirajo ostanke, da se za silo preživijo.

Vse to se dogaja danes, ko nam vlada slavnja Hooverjeva prosperiteta. On pravi, da je prevelika produkcija tudi, na farmah, zato pa živijo v morje dumpajo. Na milijone ljudi v najboljši deželi deželi pa je lačnih! Ironija vseh ironij! Tak sistem bi noben delavec ne smel podpirati. Ako bi dali brezposelnim milijonom delavcev delo in zaslužek, bi lahko kupili ves pridelek in vse produkte in problem bi bil kmalu rešen. Toda tega kapitalistični sistem ne bo storil, ker bi na ta način večina denarja krožila med delavstvom, a sedaj pa je skoro vse bogastvo koncentrirano v rokah par magnatov, ki diktirajo milijonom delavcev in njihovim družinam ter jih drže v pomanjkanju in bedi.

Ako delavstvo prosi pomoči, da so ga ne bo tako odiralo, pa pošljejo nanj pobojnike namesto pomoči. Ker se ljudske mase puste, da dela vladajoči razred iz njih kar hoče, pa morajo mnogiče trpeti in stradati. Tak sistem je nepošten in nečloveški. Zato moramo storiti vse, da se jim prej odpravi in nadomesti s bolj poštenim in človeškim sistemom. Da je preprečil revolucijo, je Hoover hitro pomagal Nemčiji, nas doma pa je pustil, da naprej stradamo, ker ve, da ameriški delavci niso zreli za to, da bi odločno zahtevali svoje.

Priporočam vsem naprednim delavcem, da se organiziramo in držimo skupaj ter da volimo delavske kandidate, ne kapitalističnih, ki nam mečejo blato v oči, da ne vidimo kakšni so.

Rudolf Fradel.

To in ono iz Detroita

Detroit, Mich. — V vsakem časopisu čitamo kako težke borbe imajo delavci širom Amerike v Hooverjevi prosperiteti, v kateri nam očitno kaže, da se ne boji nič protestov in demonstracij ubogih delavskih mas. Dobro je znano, da dokler bodo delavci raztreseni in spiti, se lah-

ko dela norca iz njih z njegovim beračenjem in se nam smeje v pest. Od delavcev priberačen denar se bo gotovo porabil zopet za vohune, ki lazijo okrog delavcev, da slišajo kaj na svoja izdajalska ušesa. Za to omaza-no delo pa prejema plače, utr-gano od žuljastih rok zasluž-njenega trpina. Koliko milijonov gre v ta namen, vedo ljudski krvosei najbolj.

Če zasledujemo novice v mest-nih časopisih, ne najdemo v njih drugega kakor oglase in po-vesti, tudi nekaj prav žalostnih novic, in sicer na prvi strani je največ o tatvinah in ubojstvu. Mestna policija je pridno na delu, da zasledi zločince, katerih je vedno več. Često se primeri, da katerega primejo, pri zaslišanju zvedo kdo je. Največkrat je to kak oče več otrok ali kak brez-poselni delavec, ki ni mogel več živeti in zato poskušal silo. Pravih roparjev in morilcev pa ne primejo, ker ti so preveliki gos-podje in se jih ne morejo do-takniti, pa tudi ne mislijo, da bi bili gospodje v Wall streetu, Washingtonu in še po sto drugih krajih ena velika banda goljufov in ubijalcev, katerih ne doseže roka pravice in je tudi ne pozna-jo, čeravno jo sami postavijo. To moč bi imeli le delavci, da bi strmoglavili te grozne hijene, ki pijejo kri iz živih teles delav-cev in njegovih otrok brez usme-ljenja. Tega pa sedaj še ni pri-čakovati, ker več kot polovica a-meriškega naroda misli, da so "formerji" krivi vsega gorja.

Tudi vera pomaga današnjemu sistemu, zato pa se vidi še v teh časih kako hitro zidati nove cerkve, da bodo molili, da jim kaj pade iz oblakov za tisti pri-stradani denar, ki so ga dali za cerkve. Videti npejjo, da iz obla-kov ne more-pasti drugo kot dež, sneg ali toča, vseh pa tudi ka-ka strela, iz vesoljstva pa kak meteor, ki pa ni primeren za lačne želodec. Vseeno ti ljud-je pričakujejo nekaj iz nič in se tolažijo z besedami "bo že bolje". "Bog hoče tako". Če ne zdaj, bo pa po smrti bolje. Ti ljudje so tako sebični ali brez možganov, da ne želijo niti svojim otrokom boljše kot imajo sami.

Druga polovica je pa v toliko taborih in se sovražno napada, da se ni treba bati zmagne od enega tabora ne od drugega. To gospodje paraziti dobro vedo in jih ni strah. Detroitški župan Murphy je dovolil komunistom svobodo govora in jim dal Grand Circus park na razpolago, da lah-ko govorijo kar hočejo. Če ga so-cialisti prosijo za drugi tak park, ga bodo tudi prav tako gotovo dobili. Svobodno vam je. Če pri-de še tretji tabor, bo seveda tudi dobil svoje. Moč ima glavno na mestu in ve kaj dela — brez strahu. Če bi se pa ti tabori sklicali skup v en park in bi si voditelji podali roke in rekli: "Vse za enega, eden za vse" in zavpili med ljudstvo: "Bratje, zbudite se k novemu, krepkemu življenju! Pomnite, da ste vi ti-sti, ki rahljate pernice bogati-nom, pomnite, da jim vi nosite šampanjec in da vaši žulji obkla-dajo bogate mize, ob katerih se prenasichajo bogataši! Ne zabite, da so oni takisto prišli nagi na svet kakor vi! Zakričimo enkrat z glasom razdivjanih valov v u-šesa vsem, tlačiteljem: "Dovol! In zaorje naj ta glas po pravi-vici, da se bo razlegel kakor glas leva, da bodo bogataši streptali strahu, da jim odpremo oči, da bodo čitali, čeprav s krvjo zapi-sano."

Brez nas ni vas, tako ne more več naprej, če bomo vsak sam zase, bomo kaplja na veji; veter pihne, kaplja zatrepeta, pade in se zgubi med travo brez sledu. Toda če se vse kaplje zlijejo v ogromen val, ki bo nosil na svo-jem hrbtu pene naše pričajene jeze, tedaj bomo delavci krepke

Tajnost življenjskih žarkov

V petdesetih letih minulega stoletja vzbudil velikkansko pozornost dunajski strijec baron Karl Reichenbach, ki je začel diti, da so nekateri njegovi znanci opazili svetlikanje raznovrstnih predmetov. Svet-nje so baje opazovali celo na nekaterih občutljivih ljudeh. Reichenbach sam je da svetlikanja ni videl, ker pač nima za-trebnega čuta, vendar je pa ta pojav al-razložiti v nekaterih razpravah. Tamka postavil znameniti nauk o odih in imeno-vo tajnostveno svetlikanje "žarenje". Njegova teorija pa se ni vjemala s takra-znaziranjem znanosti in so jo učenjaki za-čepirali brez izjeme.

Za Reichenbachovo teorijo, ki jo je jeina znanost zavrgla, se poslej ni zmo-beden več do najnovejšega časa, ko je spe-vzela končnejšo obliko.

Nekateri sodobni znanstveniki, med zlasti znameniti ruski biolog Gurvič, na-trdijo, da eksistira neka vrsta bioloških kov, ki nastajajo pri deljenju stanic in k-or svetlobni žarki ne razširjajo samo v-ničevju marveč prodirajo tudi v okolice.

Za dokaz bioloških žarkov je nast-tale zanimivi poskus: Dve čebulni rastli-položili v tako mesečno lego, da sta bili-njeni s koreninami druga proti drugi, je med skrajnimi konci korenin ostal-presledek dveh milimetrov. Čez nekaj je pokazalo na eni izmed rastlin na dolo-mestu nakopitje stanic, ki se je razlo-čilo pod drobnogledom. S tem je bil ne-dokazan učinek bioloških žarkov skozi-zen prostor.

Na to spodbudo je objavil Ernst Mu-neko drugo opazovanje še izpred vojne-ga, ki se mu je pa zdelo takrat povsem never-g. Po steni neke stidnice sta se vzpenjali dv-z različnimi listi. Tista trta, ki je hitreje-la, je bolj raztezala svoje roge v obmo- sednje rastline, pri tem pa so postajali listi čedalje bolj alični listom druge trte.

Ta nenavadni pojav se da razlagati Gurvičovo teorijo, ki predpostavlja nek-vistnost med nastajanjem rastlinskih ob- bioloških žarenjem. Mogoče je, da druga rastlina v območju žarkov prve tr- vzela njen oblik. Kdo se ne spomni pri-ljudske govornice, da si postaneta dva za-ki dolgo složno živita skupaj, tudi po vr-sti podobna.

Pred dvema leti je objavil svetovno- kemik dr. Sauerbruch v Monakovskem me-akem tedniku nekatere znamenite izse- elektrinih učinkih človeškega telesa na-vo. Pri poskusih, ki so se vršili pod sv- stvom nesopornih avtoritet na polju na- je bilo mogoče zabeležiti električne učin- na daljavo dveh metrov. Pri tem so se- le znatne razlike, če se je približal sprej- mu aparatu ta ali oni del telesa, in če se- premikalo ali ne. Popolnoma slične re- so prinesli tudi poskusi z živalmi.

Ti izsledki zelo spominjajo na zav- nauk o odu in so precej slični s slavnim- merjem "živalnim magnetizmom". Ma- je namreč učil, da se dajo z vplivi na m- tično polje bolnika in s prenašanjem z- nega magnetizma zdraviti vsakovrstne- ni. Čeprav je bila pri Mesmerjevi z- metodi glavna činjenica sugestija, vendar- žejo vsa najnovejša dognanja, da Mesme- naziranje morda vendar le ni neutemelje- no.

Seveda je mogoče na tem mestu le- površno omeniti vse najnovejša izsledke- še tega vprašanja, o katerem se je nab- prav znatna literatura. Za teoretično ra- nje teh reči je vrhu tega potrebno temelj- zikalno znanje. Za znanost vobče pa je- izmerne pomena spoznanje, da ima vsak- okrog sebe neko energično polje, ki vse- vih telesnih nenehoma spreminja in učink- okolico ter na ta način prenaša na- so- telesa nekatere svojih lastnosti.

Svarilo iz davnine

Znani antropolog, sir Collin Macken- predaval v avstralskem anatomskem zav- ženskem okostnjaku, ki so ga lani našli v- zlata v gorovju v notranjosti dežele. Ra- vavec je prepričan, da pomenijo te kosti- starejše dotedaj poznane človeške ostanki.

"Avstralska pražena" je živila v do- še ni napredovalo človeštvo do pokonč- in nedvomno tudi ni bilo deležno razlo- vorice. Sir Mackensy je dobro raziskal- njo "avstralske pražene" in se prepraci- moralo človeštvo razmeroma šele pred- kim pričeti hoditi pokonci. Ta razvoj- kor ni zaključen, in označiti moramo- stanje kot "poizkusna tisočletja človeka- končne hoje." Ni dvoma, da izvira sijaj- predek človeškega razuma iz predhodne- voja in udržitve splošnega mišljenja. Za- tega bo prav lahko povzročila sedanja- rana gojitev zgolj možganskega razumi- ga življenja naknadno propadanje te- zmožnosti. To pomeni, da bo lahko postalo- veštvo za življenje prešibko in zapisa- pasti, če ne bo poskrbelo za ravnostje- duševnim in telesnim razvojem. "Lobanja- zgodovinske žene nam prinaša iz sive dav- resno svarilo, ki ga ne smemo preslišati." pa sir Mackensy svoje poročilo.

(Nadaljevanje s prve kolone.)

ci" delili svo pravico s majhno šlico in ljud- je moralo vse sprajeti kot jata otrok ali- živine. Tega veka ni več! In zato jih bi- napaka pogubila.



—Federated Pictures.

Aviatik Bert White je pri le- talekih vajah v Clevelandu sko- čil s parashutom iz višine 24,800 čevljev in dosegel rekord.

Čete, ki bodo imele svoje gene- rale, ki prično boj proti tlačitel- jem in krivici.

Za krivico storjeno enemu naj- se dvigne in zašumi celo morje- delavstva, in ladje bodo trepetale, da ne utonejo v naših valov- vih. Na take in enake besede v- združenju delavskih mas bi bili- pa parki in dvorane hitro prepo- vedane, če bi jih mogel kdo pre- povedovati — ali za koliko časa? Krasne sanje, ki so še daleč in- se jako počasi bližajo svojemu cilju.

Kakor se vidi, se nam obeta- še huje kot je bilo do sedaj. Zima- se bliža, ki nam bo prinesla še več gorja in še večjo bedo. Tu- di podpora društva so jako pri- zadeta, ker veliko članov ne mo- re plačevati svojega asesmenta, blagajne so pa tudi prazne in jim- ne morejo pomagati. Edina po- moč, ki jo večina društev vidi, bi- bila z veselico ali kako drugo pri- reditvijo, da se opomore blagaj- ni, četudi se ne more pričakova- ti velikega finančnega uspeha. Tako je tudi društvo "Wolveri- ne" št. 677 SNPJ namenjeno, da- na 4. oktobra priredi veselico s- igro in plesom. Pri tej igri bo- tudi nastopil Frank Snyder s- novim jako krasnim kupletom. Go- tovo se ga še spominjate od "Prisege opolnoči" kako komi- čno nastopi in gotovo se bo tudi- sedaj pokazal pravega mojstra- Med dejanje bo petje, imena pe- smi vam pa danes še ne morem povedati. Naj vam nekoliko ome- nim dramo, katere bo igrana na- 4. okt. in v kateri nastopijo vsi- turojeni fantje in dekleta, člani- društva "Wolverine". Ta drama- nosi ime "Pri kapeli". Po moji- misli bi moralo biti ime te dra- me "Uboj pri kapeli", da bi bi- ime povedalo, da se cela stvar- suče okrog uboja nekega poštar- ja, ki je bil ubit pri vsaki kapeli. Od tod torej ime. Ta drama je- vzeta iz ljudskega življenja in je- v ravno takem duhu spisana, kot- "Divji lovec". "Deseti brat" in- še veliko drugih slovenskih- dram, katerih pisatelji so vzeli- anov iz kmetijskega življenja.

Glavno vlogo Lipeta ima Pete- Verderbar in je gotovo, da jo bo- prinesel na oder dovršeno. Spo- mnite se ga lahko iz drame "Hla- pec Jernej", v kateri je on igral- hlapca Jerneja in marsikatero o- ko se je orosilo. Publiku se je ja- ko pohvalno izrazila. Žensko gla- vno vlogo ima Velma Snyder, katere je tudi jako dobra moč in- se je že parkrat odlikovala, po- sebno v drami "Morje" in "Pegi- ca, srček". Jako komično vlogo- vaskrega čednika ima Joe Treven- in upamo, da se bo tudi on po- kazal mojstra.

V tej dram nastopijo tudi že- nice in perice kakor tudi fantje in- moške. Igra vsebuje več le- pih pesmi, katere tu rojena de- kleta kaj lepo izvajajo. Ne smem- pa pozabiti povedati, da tudi fan- tje kaj pridno napredujejo. Par- pesmi bo pel mešani zbor. Pri- znati moram, da se mladina jako- pridno uči in smelo lahko rečem, da smemo upati, da nam bodo v- bližnji bodočnosti pokazali tudi- težja dela.

Društvo "Wolverine" želi, da- v obilnem številu posetite to pri- reditev in jim date s tem vse- lje za bodoče drame. Program- prične ob 3:30 popol- v S. D. do- mu na S. Artillery. Na svidenje- v nedeljo 4. oktobra!

Anton Česnik.



—Federated Pictures.

Večkrat žujemo o "tipičnih ameriških domovih." Tukaj so- barake rudarjev v Cedar Grovu, Pa.

BRATJE

Splezal Zvonimir Kosan

"Razkošje je krivica — zato smo razkošje zavrgli. Ker ni razkošja, tudi ni revščine. Vse je izenačeno. Vsi smo sinovi zemlje, vsi bratje, vsi stanujemo v podobnih si domovih. Pravica za vse!"

"In ljudje so si podobni, brat Rupert. Vsi tihi, blagi — kakor duhovi."

"Ker je to predpogoj za življenje v zlati dobi — skromnost. Vaš vek je take ljudi zaničeval, potiskal jih v stran: rabili je za svoj komedijski oster pač le kričanje, domišljave bore in napuhnjene veseljake. Zlata doba pa je napravila tej krivici enkrat za vselej konec. Kar se tiče ljudi, jih tudi ne označujemo z oznako "lep" in "grd", kakor jih je označeval vaš mračni, od začetka do konca krivični vek. Ne poznamo teh dveh besed; to je zdaj v muzeju. Matičarava s svojim molkom najglasneje govori: zunanje lepote ali grdobe ni. Zato ne sodimo ljudi po zunanosti, marveč po notranosti, po njihovi duševni lepoti, po dobroti."

"Vse hiše so odprte, nikjer nimajo ključev, nikjer zapahov — stražnikov nikjer."

"Ker ne poznamo tatov in razbojnikov, brat. Tatovi in razbojniki so mogli živeti le v vašem razbojniškem veku; delala jih je sebičnost. Vseobča ljubezen in zaupljivost pa sta izpremenili tatove in razbojnike v najbolj blage ljudi — zato ne rabimo stražnikov."

Medtem sva dospela na velik vrt; belina hiše, lesketalesa se izza vejvja jabol in češpelj, je vztrepetala, ko se je odprlo široko okno in naju je pozdravil mehak ženski glas:

"Ali si ti, brat Rupert?"

Stric Rupert je odgovoril:

"Jaz sem, sestra Avguština!"

In njegova motika se je zasekala v zemljo. Trenutek pozneje se nama je izpod brekvinnega cvetja približal vesel smehljaj belih lic sestre Avguštine in zvenk njene motike se je pomešal z žvrgolenjem liščkov na drevju.

VII.

Sin sestre Avguštine, mizar Tomaž, je stopil na vrt, ko je bilo delo končano, in odgrnil prt, s katerim je imel pokrit jerbas. Polegli smo pod brekvami, poobedovali, potem pa sva skočila s stricem Rupertom v avtomobil in se odpeljala proti muzeju.

Med akcijami so se vije pešene steze — zadaj pa je stalo ogromno poslopje, okrašeno s cvetjem. Po širokih stopnicah me je popeljal stric Rupert in prišla sva v dvorano tako prostorno, kakor je še nisem videl na svetu.

Stric Rupert mi je rekel:

"Zdaj vidiš, brat! Zlata doba, ki ne trpi na sebi nobenega madeža, je postavila ta muzej za spomin, kako so živeli ljudje na svetu takrat, ko sta gospodarili sloba in sebičnost."

In kazal mi je z roko:

"Glej, brat — tu so topovi, tu puške, tu bombe, tu granate — tam meči, tam sablje, tam zastave, ki so jih razobešali, kadar je bilo konec klanja in mrcvarjenja."

Hodila sva iz dvorane v dvorano in gledala, stric Rupert mi je pa pri vsaki stvari razlagal:

Milan Medvešek:

RUDARJEVA NOČ

V svoji sobi je Anica premišljevala o prepiru. Bolelo jo je, ker jim je kljubovala, ker zavdala se je, da z ljudmi, kakor so njeni sorodniki, je boljše potrpeti. Naslonila se je na okno in mehanholično zrla na ulico. Njen nemir je naraščal bolj in bolj. Še nikdar poprej ni tako intenzivno premotirjala mučnega razmerja, ki je vladalo med njo in njenimi sorodniki. Čim dalj je razmišljevala in si pred očila še pozabljene prepire, tem večji srd in jezo je čutila.

"Ravnajo z menoj kakor s pri tepenjo, ki ni vredna drugega kakor zasmehovanja in ponižanja. Maščevala se bom, dasiravno maščevanje ni lepo!"

Drugi dan se je napotila k znanki, katere je bila ena izmed mnogih izgubljenih duš. Nobenkrat poprej je ni obiskala, ker ji je bilo zoperno, da se njena znanka vdaja alkoholnim pijačam, žadi strastno cigarete in počepa druge podobne stvari, katere vodijo k drugim razuzdanim orgijam.

Pozvonila je in nato vstopila.

"Hello, Anne," jo je pri srčno pozdravila znanka Mary. "Preseščena sem tvojega obiska, ker vem, da ne ljubiš moje družbe."

"Ne govori o tem, Mary, saj veš, značaji so različni in ljudje smo podvrženi bolj sovratstvu kakor pa ljubezni". Medtem, ko je govorila, je opazovala Marijin obraz, ki je bil ubit in truden; toda s kosmetiko je Mary vse to prikrila in izgledala je še vedno ljubko in zapeljivo dekle.

"Torej, Anne, oprosti mi ra-

"Kako napačno je še bilo mišljenje ljudi v veku, v katerem si živel ti! Samo tako so se mogla dogajati grozodejstva, katerih se niso takrat nič sramovali. Namesto da bi opevali skromnost, so opevali pogum in lakomnost. Zato je zdihovalo človeštvo takrat še v okovih lastnega suženjstva."

Ogledala sva si muzej do kraja, se vrnila po stopnicah navzdol na vrt in sedla v avtomobil. Ko sva se pripeljala domov, naju je že pozdravil Marko, ki se je bil pravkar vrnil iz Pekinga; izlagal je iz zrakoplova čaj in riž in nama veselo naznanil, da je prijatelj Kitajec ozdravel kmalu potem, ko je zagledal nad Pekinom njegov pisani zrakoplov.

VIII.

Popoldne je splezal stric Rupert na najvišjo breskev in jo otrsela.

"Na Ceflon se odpeljem. Bratu Tamilu ponesem breskev, da bo vedel, da sem mu hvaležen za njegove kokosove orehe. — Prej moram stopiti pa še na vseučilišče, kjer poučujem otroke o smislu življenja in jih izpopolnujem v srčni dobroti."

In stric Rupert se je še tisto uro odpeljal s svojim zrakoplovom na jug.

Solnce je sijalo na hišo in na vrt. Marko je ležal v senci pod jabolano. Zleknil sem se k njemu na trato in ga vprašal:

"Brat Marko, ali smem poleteti v tvojem zrakoplovu? Dolgočasno se mi zdi življenje, če samo sedim in strmim v zrak."

"Ti veš, da v zlati dobi ne velja tisto načelo, s katerim se je vaš vek tako ponašal: To je moja lastnina, tega se ne dotakni! Zato ne izprašuj, brat, in kadarkoli se ti bo poljubilo leteti, se poslužij mojega zrakoplova!"

In Marko je zdremal na trati.

Jaz pa sem stopil v zrakoplov. Še sem alikal, kako so prepevale na vrtu hčere strica Ruperta, a vedno bolj se je oddaljevalo to petje od mene — že sem se dvigal visoko nad hišo in se spenjal vedno više in više. —

Nato sem poletel bliskoma, švignil skozi oblake, in dom strica Ruperta mi je izginil izpred oči.

Visoko, visoko je plul moj zrakoplov —

Zemlja, zgrbančena s svojimi hribi in razjedena od rek in potokov, navrtana z jezeri in polita z morji, se je gibala pod menoj in žarela v solnce.

Zemlja prerajena, prerajeno človeštvo — smehljajoča se lica otroka —

Moje srce je bilo lahko.

Moje srce je bilo spočito.

Moje srce je bilo ozdravljeno od trpljenja in krivice.

Nad gorami, nad vodami sem letel, vedno više in više, in skozi vesoljstvo je zvonila pesem iz srca:

"Bratje, o bratje moji, kako lepo je med vami!"

IX.

Ob tihi vodi sem sedel sam, z vej nad menoj so kapljale črne kaplje in noč je pošumevala v gozdovih okrog mene —

KONEC.

Anica je sedla na stol in on je pokleknil k njenim nogam. Prav v tistem momentu je vstopila slavljenska v sobo. Prebledela je in gledala ves prizor kakor izgubljena.

Anica je mirno dejala: "Ne ljubim vas, in če tudi bi vas ljubila, vas ne bi hotela vzeti moji dragi sestrični". Nato je odkorakala iz sobe pusteč zaročenca slavljenki.

"Prva zmaga!" je triumfalno vzkliknilo njeno ranjeno srce, toda nenadoma je občutila, da je storila nekaj zelo slabega, grdega.

"Ali sem v realnici tako nizkoten in podla, da radi samoljubja ubijam bolna, izžeta srca? Odpustiti je boljše kakor pa maščevati se. Stran od njih, ker nisem za me nje! Ne maram več poslušati njihovega cmerikavega, izrabljenega jecljanja o lepi, mehki, srečni ljubezni, o umirajočem hrepenenju po lepoti! Stran od ljudi, ki so brez idealov, ki lažejo venomer in pretvarjajo temo v solčno luč; si umetno dražijo čustva in zraven vzklikajo v sentimentalni omami: "Ljubezen! Mladost! Bolest! Trpljenje!" Stran od njih, daleč, da ne vidim in ne čujem poljubovanja teh čudnih src, da ne slišim sentimentalnega hrepenenja po seksualnosti, a katero ubijajo čisto ljubezen!"

Drugi dan je pričela pospravljati svojo prtljago v kovčeg. Počas, trdno in omahujoče so grabile njene roke po belem perilu. Nekaj neznanega, težkega ji je ležalo na srcu, lica so ji bila mrka, ne smeja ne radosti ni bilo na njih.

Ko je vse pospravila, se je pripravila na slovo od sorodnikov. Počas je stopala po stopnicah v pritličje, v jedilnico. Korak ji ni bil lahkoten kakor še nedavno, smehljaj se ni igral na njenih ustnih kotih kakor takrat, ko je stopila iz zivalno k razigrani družbi.

Teta in sestrične so jo začudeno gledale. Opazile so izpremembo na njenem obrazu. Anica je preletela čelo družino z enim pogledom in dejala v resnem, vendar prijaznem tonu: "Grem stran od vas, oprostite mi, ne morem drugače. Zahvaljujem se vam za vse, kar ste mi dobrega storili, in če sem vas kdaj po nepotrebnem užalila, vas prosim, da mi odpustite..."

"Kam greš?" je teta začudeno vprašala.

"Sama še ne vem kam," je odgovorila Anica. "Želim si izpremembo!"

Teta se ni zadovoljila s tem odgovorom, toda Anici se ni zdelo vredno natančneje pojasnjevanja, ker je vedela, da bi je ne razumeli.

Nato se je obrnila k njim, jim podala roko in odkrito dejala: "Good-bye, sestrične! Žal mi je, da se nismo mogli razumeti!"

Pogledala jim je naravnost v oči brez arda in jeze.

Sestrične so sedaj prvič spoznale, da so ji velikokrat storile krivico in zavedle so se, da je niso imele povoda mržiti, ko jim je ona bila vedno dobra.

(Dolge prihodnje.)

NAROČNIKI POZOR!

Znamenje (Avg. 31, 1931), pomeni, da vam je naročnina potekla ta dan. Ponovite jo pravočasno, da vam lista ne ustavi. Ako lista ne prejmete, je mogoče ustavljen, ker ni bil plačan. Ako je vaš list plačan in ga ne prejmete, je mogoče ustavljen valed napačnega naslova, pišite nam dopisnico in navedite stari in novi naslov.

Naši zastopniki so vsi društveni tajniki in drugi zastopniki, pri katerih lahko plačate naročnino.

Naročnina za celo leto je \$6.00 in za pol leta pa \$3.00. Člani SNPJ doplačajo \$4.50 za leto, za pol leta \$2.40.

Za mesto Chicago in Cicero za leto \$7.50, pol leta \$3.75, za član \$6.30.

Za Evropo stane za pol leta \$4.50, za vse leto pa \$9.00.

Tednik stane za Evropo \$1.70. Člani doplačajo samo 50c za poštnino.

Mladinski list stane za celo leto \$1.20.

Naročnina lahko tudi sami pošljete na naslov:

Upravištvu "PROSVETA" 2657 S. Lawndale Ave., Chicago

Razne zanimivosti

Diluvialni človek na Moravskem

Moravska je danes najbogatija država na ostankih diluvialnega človeka, t. j. bitja, ki je živel v ledni dobi geoloških časov naše zemlje. Ta človek je po prof. Absolonu ustvaril tri dobe prakulture naših predhodnikov, protoaurignacij, aurignacij, magdalenij. Že v sedemdesetih letih prejšnjega stoletja je ugotovil oče moravske "prazgodovine" dr. Wankel prve sledove diluvialnega človeka v imenovanih krajih. Za njim je še nekaj učenjakov raziskovalo to dobo, toda šele po vojni se je posrečilo prof. Absolonu, vnuku prof. Wankla, vaeistransko osvetliti ga in zbrati vse dokaze, ki se tičejo njegovega pojava, v paleontološkem oddelku moravskega deželnege muzeja. Danes je na moravskem osemilju znanih nad 200 naselbin diluvialnega človeka. Nekatere najdbe imajo občni mednarodni pomen.

Ostanke diluvialnega človeka so zdaj razstavili na posebni razstavi "Anthropos" v Brnu, ki jo je priredil kustos ondotnega muzeja prof. Absolon. Razstava nudi vpogled v našo preteklost in nam kaže, da je človek v rodni in obsega poleg ostanke diluvialnega človeka tudi okostja mamuta, jamaškega medveda, nosoroga, volka, losa in bobra. Razstava je bila odprta 1. septembra in jo je obiskal poleg 45,000 drugih oseb tudi predsednik Masaryk, letos pa je izpopolnjena, boljše organizirana in kaže poleg

NAPREDAJ JE

dve stanovanjska hiša z besen-tom in malo hišo na dvorišču. Oglasite se po 6. uri zvečer na: 2648 S. Hamlin Ave., Chicago, Ill. (Adv.)

lanskega gradiva še najdbe iz najnovejšega časa.

Kaj naredi "tiskarski škrat"

"Tiskarski škrat" ne straši samo v besedah in ne dela samo iz "volov" "valove" in iz "zob" "žab," ampak prestavlja rad tudi cele vrstice. Tako se je zgodilo te dni nekemu velikemu francoskemu listu, da so njegovi bralci brali ta-le debelo tiskan naslov: "Maroški sultan je večer prišel v Nizzo," spodaj pa tudi precej debelo tiskan podnaslov: "Danes ga bodo odpeljali na mejo in ga bodo konfrontirali z Gaulinom." Na drugi strani pa so brali: "Bankir Austrie (velik alepar, ki je po neveril nad 100 milijonov frankov) je prišel večeraj v Marsell-le;" potem pa podnaslov: "Sprejel in pozdravil ga je okrožni načelnik in vsi zastopniki uradov." — To so brali ljudje, ker je "škrat" zamenjal vrstice.

Pred sodiščem

Sodnik zaslišuje gospod pričo: "Poročen ali samak? Priča vzdihne. Sodnik ju: "Zapišite: poročen." Nato je bila zaslišana dama. — Sodnik: "Poročen ali samak?" Priča vzdihne. Sodnik ju: "Zapišite: samak!"

HAYES DENT



X-RAY

Glasoviti zobozdravnik, znan na znan State ulici blizu Buren. — Pazite na popravo zob. — Izzel in zdravljenje vratno in popolno. Točna posredne cene.

Dr. ROBERT S. HOWE, 326 South State Street, Chicago

ZNIŽANE CENE ZA TJA IN NAZAJ

Do Ljubljane

IN NAZAJ PREKO HAMBURGA

\$167.50 V TRETJEM RAZREDU

(U. S. davek posebej)

Ta cena je zdaj voljavna na vseh naših parnikih!

Za podrobnosti vprašajte lokalne agente ali

HAMBURG-AMERICAN LINE

177 N. Michigan Ave.

Chicago, Ill.

STAR IN ZVESTI PRIJATELJ

Je ta poznana banka vsem svojim odjemalcem, katerim vedno rada pomaga in daje nasvete. Ona obavlja vseh vrst bančne posle in prodaja "čifkarte" vseh družb.

Ne pozabite se obrniti na njo kadar kaj potrebujete.

Vaši prihranki so zavarovani pri

KASPAR AMERICAN STATE BANK

1900 BLUE ISLAND AVENUE

CHICAGO, ILL.

Tiskarna S. N. P. J.

SPREJEMA VSA

V TISKARSKO OBRT SPADAJOČA DELA

Tiska vabila za veselice in shode, vizitnice, časnike, knjige, koledarje, letake itd. v slovenskem, hrvaškem, slovaškem, češkem, nemškem, angleškem jeziku in drugih

VODSTVO TISKARNE APELIRA NA ČLANSTVO S.N.P.J. DA TISKOVINE NAROČA V SVOJI TISKARNI

Vsa pojasnila daje vodstvo tiskarne. Cene umerne, unijsko delo prve vrste

Enita po informacije na naslov:

S. N. P. J. PRINTERY

2657-59 So. Lawndale Avenue

CHICAGO, ILL.

TAM SE DOBE NA ŽELJO TUDI VSA USTRENA POJASNILA